

Üniversitede Bütçe Yönetiminde Alternatif Bir Yaklaşım: Katılımlı Bütçe*

Figen ÇAM TOSUN**

Öz

Bu araştırmanın amacı, üniversite/fakülte yöneticilerinin ve üniversite bileşenlerinin (öğrenci, öğretim üyesi ve idari personel) katılımlı bütçe konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Türkiye'deki devlet üniversitelerinde üniversite/fakülte yöneticilerinin ve üniversite bileşenlerinin (öğrenci, öğretim üyesi ve idari personel) katılımlı bütçe konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmak için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Üniversite yöneticileri ve bileşenleriyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler için oluşturulan çalışma grubu Ankara, Balıkesir ve Erzincan Üniversitelerinden toplam 66 kişidir. Araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Katılımcıları bir bütün olarak ele aldığımızda büyük kısmı üniversitede katılımlı bütçenin uygulanmasını istemektedir.

Anahtar Sözcükler: *Katılımlı bütçe, bütçe yönetimi, üniversite.*

An Alternative Approach to Budget Management in University: Participatory Budgeting

Abstract

The aim of this study is to reveal university / faculty managers and university components' (student, teaching staff, and administrative staff) opinions about participatory budgeting. In this research qualitative research method was used to describe university / faculty managers and university components (student, teaching staff, and administrative staff) opinions about participatory budgeting. Interviews were made as a part of qualitative research method. Working group is composed of totally 66 members from Ankara, Balıkesir and Erzincan Universities. Semi-structured interview forms developed by researcher were applied as data collection tools. Collected data in interviews were applied descriptive analysis technique. When we take participants as a whole, the majority want participatory budget to be carried out at the universities.

Keywords: *Participatory budgeting, budget management, university.*

Giriş

Demokrasi; halkın söz sahibi olduğu, siyasal gücün halkın yetkisinde bulunduğu, bu gücü sağlamak için de hürriyet, adalet, eşitlik, dayanışma, hoşgörü, fikir alış-verişi, denetim vb. ilkelerin söz konusu olduğu fonksiyonel bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Büyükkaragöz ve ark., 1995). Bu sistemde tüm yurttaşlar, kendilerine uygulanan kuralların ve bunlarla ilgili kararların kendilerince alınması

ve yaptırıma bağlanması için hem haklara hem de ödevlere sahiptirler (Çukurçayır, 2008). Demokrasiyi üstün kılan, halkın siyasal sisteme katılımı ve denetimidir. Katılım, bütün siyasal konularla ilişki içerir. Katılımın amacı, siyaseti ve yönetimi etkilemektir. Yurttaş, siyasal gücü oluşturan birey olarak, toplumu ilgilendiren kararların alınmasına katılır. Böylece yurttaşın etkin olarak kararların üretilmesine ortak olması sağlanır (Çukurçayır, 2008).

* Bu araştırma Ankara Üniversitesi'nde Prof. Dr. Kasım Karakütük danışmanlığında yapılan "Üniversitede Bütçe Yönetimine İlişkin Bir Çözümleme" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

**Yrd. Doç. Dr., Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, EYTEP, Bayburt. figencam@gmail.com

Katılımcı, aktif ve eleştirel yurttaşlığa geçişin bir aracı olarak sunulan katılımlı bütçe yönetimi anlayışı ile devlet ve yönetim işlevlerinin ve sınırlarının yurttaşlar tarafından öğrenilmesi ve kaynakların daha iyi dağıtılması sağlanır (Genro, 1999). Bütçeleme sürecine katılımın özendirilmesinin bazı nedenleri vardır. Bütçeleme sürecine katılım, sorumlulukları artırarak çalışanlar üzerinde önemli avantajlar sağlamaktadır. Bu avantajlar şunlardır (Ahmed, 2005; Tsui, 2001):

1. Çalışanlar, bütçe ile ilgili hedef belirleme sürecine katıldıklarında, belirlenen hedefleri kabul etmeleri ve bu hedefe ulaşmaları daha kolay olmaktadır. Yönetim, çalışanların bütçeleme sürecine katılımını sağladığında değer yaratmayan faaliyetlerde azalma görülmekte ve bütçelemeye katılım ile performans arasında pozitif ilişki kurulmaktadır.
2. Bütçeleme sürecine katılım bilgi asimetrisini azaltabilmektedir. Alt kademeler, girdi ve çıktı hakkında üst kademelere göre daha fazla bilgi sahibidirler. Üst kademeler sürecin uygulanmasında yer almadıklarından dolayı alt kademedeki çalışanlara göre daha kısıtlı bilgiye sahiptirler.
3. Çalışanların bütçeleme sürecine katılımı bilgi ve iletişimin gelişmesine neden olmakta bu durumda performansın artmasını sağlamaktadır. Bütçeleme sürecine katılım çalışanın moralini pozitif yönde etkilemektedir. Buna göre alınan bir kararda çalışanın kendi görüşlerinin alınmaması durumunda çalışan personel kararın uygulanmasına güvenmemekte ve karara ters düşen davranışlar sergileyebilmektedir.
4. Bütçeleme sürecine katılım, üst yönetimle birlikte organizasyon kapsamında değer yaratmayan ya da fayda sağlamayan faaliyetlerin tartışılarak elimine edilmesine ve problemlerin çözümüne yardımcı olmaktadır.
5. Bütçeleme sürecine katılımın sağlanması, çalışanların amaçlara ulaşması ile ödül sistemi arasında ilişkiyi geliştirmektedir. Uygulanan yeterli ve teşvik edici ödül sistemi, yönetsel fırsatçı davranışları da

azaltmaktadır (Güngör Tanç ve Dikicioğlu, 2012; Yuen, 2004).

Bütçenin en temel işlevi, belirli bir dönem için kıt kamusal kaynakların hangi hizmet ve harcamalara tahsis edileceği, bu hizmet ve harcama kalemlerinin neye göre önceliklendirileceği ve bu bütçelemenin kümülatif toplumsal refah açısından nasıl sonuç doğuracağıın tespit edilmesidir. Bu basit tanımla ilintili olarak da katılımlı bütçe, bu kararların alınmasında kent halkının söz sahibi olması anlamına gelir. Bütçeleme sürecine katılım, bireylerin direkt olarak kendilerini etkileyen bütçe yapılarına dâhil olmaları ve bu bütçeler üzerinde etki sahibi olmaları sürecidir (Ergen, 2012).

Katılımlı bütçeleme dünyada ilk kez Brezilya'nın Porto Alegre yerleşim yerinde uygulanmaya konulmuştur. Bu bütçeleme tekniği, vatandaşın katılımcı olduğu, doğrudan ve temsili demokrasinin birlikte olduğu, sadece danışmak yerine tartışmaya imkan veren, yoksullara yönelik yeniden dağıtıcı olan ve kaynakların tahsisine yönelik yönetim sürecinin belirlenmesine katılımcıların da dahil olmasını sağlayan bir yönetim yapısını benimsemiştir (Goldfrank, 2006). Pratik uygulamada katılımlı bütçeleme yurttaşlara bazı haklar, görevler ve bilinç vermektedir. Bunlar şöyle sıralanabilir (Demirkaya, 2010):

- Kendi çevrelerindeki ihtiyaçları önceliklendirme,
- Diyalog kurma,
- Yeni hizmetleri uygulamaya koyma,
- Kente (kuruma) sahip çıkma,
- Yönetime hesap sorma,
- Kaynakları etkin şekilde kullanma,
- Sorumluluk alma.

Kurum bütçesi olarak bakıldığında çalışanlar açısından bütçe sürecine katılma, motivasyon, tatmin, koordinasyon ve performansı arttırmaktadır. Katılımlı bütçe, çalışanların sadece bütçe hedefleri ile değil tüm örgütsel hedeflerle de özdeşleşmesini arttırmaktadır. Örgütsel bağlılık, örgütsel amaçlar ve değerlere inanmayı ve kabul etmeyi içerdiği için, katılımlı bütçe örgütsel bağlılığı arttırmaktadır (Nouri and Parker, 1998). Bütçeleme sürecine çalışan personelin katılımının sağlanması ile çalışanlar görüşlerinin önemli olduğunu

düşünmektedirler. Bu durum çalışanlara problem çözme yeteneği kazandırmakta ve çalışanlar, üzerinde mutabık oldukları bir konu hakkında amaçlara ulaşmak için çaba sarf etmektedirler. Çalışanlar kendileri tarafından geliştirilen bütçelerle katılımcı yönetim anlayışını daha da güçlendirerek bütün bütçeleme süreçlerini desteklemektedirler.

Alanyazına bakıldığında katılımlı bütçe ile ilgili Zeren ve Özmen'in (2010), halkın yönetim faaliyetlerine katılmadığı duyarlılığı ve yerel hizmetlerin verilmesindeki memnuniyet düzeyini ölçtükleri görülmektedir. Oktik ve diğerleri (2008) çalışmalarında vatandaşlara belediyenin hizmetlerini ve hizmet kalitesini; sorumluluk alanlarını sorgulatarak, beklentilerini saptamaya çalışırken belediye vatandaş ilişkisine daha demokratik bir yaklaşım getirmeyi amaçlamaktadırlar. Demirkaya, (2010) da yerel yönetimlerde katılımlı bütçeleme üzerine çalışmasını gerçekleştirmiştir. Güngür Tanç ve Dikicioğlu, (2012) katılımlı bütçe yaklaşımının önemini vurgulamak ve bunun bütçe tatmini ve bütçe performansı ile olan ilişkilerini ortaya koyarak bütçe hazırlayacak işletmelere ve muhasebe alanyazınına katkı sağlamak amacıyla çalışmalarını tasarlamışlardır. Özen ve Yontar (2009) çalışmasında katılımcı demokrasi ve bütçeleme anlayışları üzerinde durularak çeşitli ülke uygulamaları hakkında açıklamalara yer vermektedir. Ulaşılan araştırmalara bakıldığında alanda yapılan çalışmaların çoğunlukla yerel yönetimlerde gerçekleştiği, üniversitede katılımlı bütçe üzerine çok fazla çalışma yapılmadığı görülmektedir. Oysa yerel yönetimlerdeki uygulamalarında da görüldüğü gibi bütçeleme sürecine çalışan bütün personelin katılımının bütçe uygulamalarını daha verimli kılmaktadır. Bu nedenlerle araştırmanın problemi üniversite yöneticilerinin ve üniversite bileşenlerinin (öğrenci, öğretim üyesi ve idari personel) katılımlı bütçe ile ilgili görüşlerinin alınması ve çözümlenmesi oluşturmaktadır.

Bu kapsamda araştırmanın amacı, üniversite/fakülte yöneticilerinin ve üniversite bileşenlerinin (öğrenci, öğretim üyesi ve idari personel) katılımlı bütçe konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmaktır.

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeline, evrene, örnekleme, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, veri toplama araçlarının geçerlik güvenilirliği, verilerin toplanması ve çözümlenmesine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, üniversite/fakülte yöneticilerinin ve üniversite bileşenlerinin (öğrenci, öğretim üyesi ve idari personel) katılımlı bütçe konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmak için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Üniversite/fakülte yöneticilerinin ve üniversite bileşenlerinin (öğrenci, öğretim üyesi ve idari personel) katılımlı bütçeleme konusundaki öznel değerlendirmesini alabilmek için görüşmeler yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu belirlenirken ilk olarak üniversiteler kuruluş yıllarına göre 3 gruba ayrılmıştır. Bu gruplamaya göre; 1982 yılından önce kurulan üniversiteler 1.grup üniversiteler, 1982 yılından 2004 yılları arasında kurulan üniversiteler 2.grup üniversiteler, 2004 yılından sonra kurulan üniversiteler 3.grup üniversitelerdir. Bu 3 gruptan birer üniversite seçilmiştir. Seçilen bu üniversiteler, üniversite büyüklüğü ve fakülte sayısı bakımından aynı dönemlerinde kurulan üniversiteleri yansıtmak özelliklerinde olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca seçilen üniversitelerin farklı bölgelerde olmasına da dikkat edilmiştir. Bu özellikler dikkate alınarak seçilen üniversiteler Çizelge 1'de verilmiştir.

Her bir üniversitede 22 kişi ile görüşülmüştür. Bu kişilerin dağılımı da Çizelge 2'de verilmiştir.

Ankara Üniversitesi'nde 22 kişi, Balıkesir Üniversitesi'nde 22 kişi ve Erzincan Üniversitesi'nde 22 kişi ile görüşülmüştür. Buna göre; 3 rektör yardımcısı, 9 dekan, 18 öğretim üyesi, 18 öğrenci ve 18 idari personel olmak üzere toplam 66 kişi ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Sosyal, fen ve sağlık alanlarından görüşme yapmak isteyen bir fakülte dekanı ile görüşülmüştür. Görüşme yapılan üniversitelerde yöneticilerin çoğunluğu erkek olduğu için cinsiyet konusunda çok fazla çeşitlilik sağlanamamıştır,

Çizelge 1. Görüşme yapılan üniversiteler

Üniversite	Kuruluş yılı ve grubu	Bulunduğu bölge	Üniversite büyüklüğü	Fakülte sayısı
Ankara Üniversitesi	1946 1.grup	İç Anadolu Bölgesi	39624	14
Balıkesir Üniversitesi	1992 2.grup	Marmara Bölgesi	33786	9
Erzincan Üniversitesi	2006 3.grup	Doğu Anadolu Bölgesi	12865	8

Kaynak: ÖSYM 2011-2012 öğretim yılı öğrenci istatistikleri, Üniversite web sayfaları.

Çizelge 2. Üniversitelerde görüşme yapılan kişiler

Katılımcı	Sosyal	Sağlık	Fen	Toplam
Rektör Yrd.				1
Dekan	1	1	1	3
Öğretim üyesi	2	2	2	6
Öğrenci	2	2	2	6
İdari personel	2	2	2	6
Toplam	7	7	7	22

sadece bir kadın yönetici ile görüşme yapılmıştır. Öğretim üyeleri seçilirken, alanlar içinde cinsiyet, unvan, yaş faktörlerini dengeli dağıtmaya dikkat edilmiştir. Öğrenciler seçilirken, cinsiyet ve okudukları sınıf faktörleri dengeli dağıtılmıştır. İdari personel seçilirken de cinsiyet, bulunduğu birim ve çalışma yılı faktörleri bakımından dengeli dağıtılmaya çalışılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Üniversite/fakülte yöneticileriyle üniversite bileşenlerinin (öğrenci, öğretim üyesi ve idari personel) katılımlı bütçeleme konusundaki öznel değerlendirmesini alabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formları oluşturulmuştur. Görüşme formları, yöneticiler için, öğretim üyeleri için, öğrenciler ve idari personel için ayrı ayrı oluşturulmuştur. Katılımlı bütçe konusunda bilgi sahibi olmadığı düşünülen idari personel ve öğrenciler için açıklayıcı sorular ve sondalar oluşturulmuştur.

Geçerlik - Güvenirlik

Araştırmanın geçerliğini sağlayabilmek için araştırma konusunu bir bütün olarak inceleyebilmek ve ölçmeyi amaçladığımız

konunun doğru araçlarla ölçülüp ölçülmediğini görmek üzere uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşme formları 13 öğretim üyesinin uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri alındıktan sonra eleştiriler ve katkılar dikkate alınarak görüşme formları düzenlenmiştir. Güvenirliği sağlayabilmek adına da araştırma yöntemi ayrıntılı tasarlanmış, araştırmacının ve katılımcıların durumları açıklanmış ve elde edilen veriler başkasının inceleyebilmesi için saklanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Görüşmeleri gerçekleştirmek üzere, "yarı yapılandırılmış görüşme formları" kullanılmıştır. Araştırmanın amacına ulaşabilmek için tercih edilen görüşmeler 25.02.2013-01.03.2013 tarihleri arasında Ankara Üniversitesi'nde başlamıştır. 11.03.2013-15.03.2013 tarihleri arasında Erzincan Üniversitesinde, 25.03.2013-05.04.2013 tarihleri arasında Balıkesir Üniversitesinde yöneticiler, öğretim üyeleri ve idari personelle kendi ofislerinde, öğrencilerle kantin ve fakülte bahçesinde görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır.

Araştırmada görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler için temalar oluşturularak ortaya konulmuştur. Betimleme aşamasında, araştırmada toplanan verilerin, araştırma problemine ilişkin olarak neleri söylediği ya da hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkmaktadır. Veriler, görüşme sürecinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Bulgular

Görüşme yapılan yöneticilere, öğretim üyelerine, öğrencilere ve idari personele kendilerinin bütçe sürecinde fikrinin alınmasıyla ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu bütçe yönetimi sürecinde fikirlerinin alınmasını istemişlerdir. Çizelge 3’de bu dağılım görülmektedir:

Yöneticilerin çoğunluğu katılımlı bütçeyi uygulanabilir bulmamıştır. Yöneticilerden bazıları “katılımcı olmasında fayda var”, “fikir alınabilir”, “temsil yoluyla uygulanabilir” gibi sözlerle olumlu baktıklarını ifade etmişlerdir. Yöneticilerden biri bu yöndeki fikrini,

Aslında uygulanabilir. Planlamayı iyi yaptığınız takdirde böyle bir uygulama mümkün. Bunu uygulayabiliyor muyuz, dediğim gibi kaynak yetersiz olduğundan böyle bir lüksümüz yok. Bütçenin yetersizliğinden onu yönlendirme de çok bir keyfiyetimiz yok. Zaruri ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyoruz. Kaynaklar yeterli olduğunda daha iyi olacak. Şuanda bölümlerden gelen taleplere göre yapmaya çalışıyoruz. (EFD)

sözleriyle açıklamıştır. Katılımlı bütçe uygulamasıyla ilgili kaygıları olan yöneticiler “çok fark yaratacağını sanmıyorum”, “çok uygun olduğunu düşünmüyorum”, “çok karmaşa getirecek”, “herkesin katılması baş edilemez olabilir”, “idari personel ve öğrenciyeye fikir sorulacak bir kalem yok”, “paydaşlar

benim tanımladığım üniversite değerlerine uygunlar mı?” gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Yöneticilerden biri düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

Bu tür kavramların kafa karıştırdığını düşünüyorum. Bütçe oldukça basit bir kavram. Detayı vardır muhasebenin ama böyle kavramlarla işin içinden çıkılmaz hale getirmemek lazım. Yok, yok ben onlara karşıyım. Ne kadar demokratikleştirdikçe işler iyiye gider diye bir şey yok. İyi yönetici seçersiniz. Onlar yönetir. Hangi konulara yatırım yapılacağını kalkıp öğrenciyeye sormamak lazım. Müfredatın ne olacağına hoca bilir karar verir. Hoca yanlış karar veriyorsa üniversite kötüye gider, hocayı değiştirmek lazım. Yönetim kurulları karar verir, onlar zaten öğrencilerle iç içedir. Onlar zaten hissederek. (AFD)

Bu tür uygulamaların zaman zaman yanlış etkiler doğurabileceğini düşünen başka bir yönetici de düşüncelerini,

Yani o çok da uygun olduğunu düşünmüyorum. Fikir bazında olabilir ama ben uzmanlıklara saygı duyarım. Herkes her konuda, katılımcılık dediğinizde güzel bir kavram ama insanlar belli konularda uzmanlaşmak için zaman harcıyor, eğitimler alıyor. Size çok parlak gelen bir fikir çok yanlış etkiler doğurabilir. Bence Türkiye’de yapmamız gereken en önemli şey aklımıza gelen parlak fikri uygulamadan çok gerçekten bunu iyice düşünüp, ölçüp, biçip, bileşenleri paydaşları nasıl etkiliyor bunu araştırmamız lazım. (AR)

sözleriyle aktarmıştır. Yöneticilerin bütçe konusunda sorumluluğu paylaşmak anlamında çok istekli olmadıkları görülmektedir. Demokrasinin de gereği olan katılım üniversite bütçe yönetimi sürecinde etkin olmalıdır.

Çizelge 3. Katılımlı bütçe konusunda katılımcıların dağılımları

	Yönetici	Öğretim üyesi	Öğrenci	İdari personel	Toplam
Katılmalı	5	12	15	13	45
Katılmamalı	6	5*	3	5	19

*Burada öğretim üyelerinden iki kişi katılımlı bütçe konusunda kişisel değil bölüm olarak görüş alınmalı şeklinde yorumda bulunmuştur. Ayrıca bir yönetici, bir öğretim üyesi soruya cevap vermemiştir.

Öğretim üyelerinin çoğunluğu bütçe yönetim sürecine öğretim üyelerinin katılması gerektiğini söylemişlerdir. Öğretim üyelerinin fikirlerini yansıtan bir açıklamayı ASÖÜ1 yapmıştır:

Katılımcılık bunu gerektirir. Özellikle doğrudan kendisiyle ilişkili durumlarda öğretim üyeleri, bütçe yönetimine katılması gerekir. (ASÖÜ1)

Bu katılımın nasıl olması gerektiğine de ESÖÜ1 öneri getirmiştir:

Alınmalı ama alınmıyor. Belki paylaşım toplantılarında fikir sorulabilir, anket dağıtılıp cevaplar istenebilir, internet ortamında bir forum oluşturulabilir. Belki bir temsilci seçilip o kararların alındığı noktada fikirlerini beyan edebilir. (ESÖÜ1)

Öğretim üyelerinin bu sürece katılmaması gerektiğini düşünen öğretim üyelerinden biri çok kalabalık olmanın sorun yaratacağını şöyle açıklamıştır:

O kadar çok öğretim üyesi var ki yani çok başlılık olacaktır. Bir idareci seçildiyse zaten bir kişi değil, danışmanı var, yardımcısı var. Elbette biz onu seçtiysek, güveniyorum elinden geleni yapıyordur diye düşünüyorum. Kimseyi tamamen memnun etmek de mümkün değil. Memnun olmayan gruplar da olacaktır, her yerde olduğu gibi. (BFÖÜ1)

Öğretim üyelerinden bazıları, öğretim üyelerinin "steril koşullarda akademiyle ilgili" olmalarından yönetimin uzmanlarca yapılması gerektiğini düşünmektedirler. Öğretim üyelerinden biri şöyle aktarmaktadır:

Katılmamalıdır, bütçe yönetimi profesyonellere bırakılmalıdır. (ESAÖÜ2)

Öğretimim üyeleri, öğrenci ve idari personelin de fikrinin alınmasına dayalı olan katılımlı bütçeleme konusundaki görüşlerini paylaşmıştır. Öğretim üyelerinin bazıları "bu süreç demokrasi kültürünün gelişmesiyle ilgilidir", " hangi alanda daha çok ihtiyacın olduğu daha iyi görülebilir", "herkesin görüşü alınabilir" gibi olumlu düşünceler paylaşırken, bu öğretim üyelerinden biri düşüncelerini şöyle aktarmaktadır:

Biraz önce gelen paranın nerelere harcanması gerektiğini söylerken en önemlilerinden birini unuttum ben. Personel derken sadece öğretim üyelerini söyledim ben. Yanlış bir ifade kullandım. Sadece öğretim üyesi diye bakmamak lazım, araştırma görevlisi, memuru, öğrencisi, ortak bir platformda toplanıp bu paranın paylaşımına kara verebilirler. Olabilir bu.(BSÖÜ1)

Öğretim üyelerinden bazıları ise "uygulanabilir olduğunu düşünmüyorum", "bütçe teknik bir şeydir", "her işin uzmanları var, bir öğretim üyesine bir memura bırakamazsınız", "katılım olmalıdır ama abartılmamalıdır" gibi ifadelerle bu uygulamaya sıcak bakmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretim üyelerinden biri uygulanabilir olmadığını şöyle açıklamaktadır:

Ben çok fazla uygulanabilir olduğunu düşünmüyorum. Uygulanmalı demek belki hoş geliyor her yerden gelinse oturup konuşulsa fakat şöyle oluyor. Yıllarca dersten derse laboratuvaradan laboratuvara koşmuş birini trilyonluk bütçesi olan şirketin başına getirir miyiz hayır ama üniversitenin başına getirip bütçeyi yönetmesini istiyoruz. Nasıl bunda bir sıkıntı varsa ben bu modelin etkili olacağını da sanmıyorum. Neden onu da söyleyeyim. Çünkü bizim üniversitelerimizde ne öğrencilerin ne öğretim üyelerinin ne idari personelin dertleri gerçekten üniversitenin imkânlarının daha iyileştirilmesi ya da gelen paranın daha efektif kullanılması değil. Herkes burada kendisine nasıl daha iyi bir imkân sağlanabilir ya da bir güçse bundan ne kadar faydalanabilir. Bu mantıkla baktığı için etkili olabileceğini düşünmüyorum.(ESÖÜ1)

Öğretim üyelerinin çoğu katılımlı bütçeyi üniversitelerde uygulanabilir bulunken, bir kısmı uygulanabilir görmemektedir. Öğretim üyelerinden biri kaygılarını aktarmaktadır:

Çok sağlıklı olacağını sanmam. Fikir birliğine varmak çok zor olur. Şu şartlarda sağlıklı olacağını sanmam.(EFÖÜ2)

Öğrencilerin büyük çoğunluğu üniversitelerde bütçe yönetimi sürecinde fikirlerinin alınmasını istemektedirler. Buna gerek

olmadığını düşünen öğrenciler, “bütün öğrencilerin yeterince bir şeylerin farkında olmadığını”, “öğrencilerin çok fazla para işlerine karışmaması gerektiğini”, “bu durumun onların işi olmadığını” söylemişlerdir. Öğrencilerden biri neden alınması gerektiğini açıklamaktadır:

Tabi ki. Her fakültenin ihtiyaçları doğrultusunda bir kaynak ayrılması lazım. Dolayısıyla tıp ile eğitime ayrılan aynı olmayacak, ihtiyaçları da farklı. Kütüphanenin 24 saat açık olması lazım. Katılmasını doğru buluyorum ben. Paranın nereye harcandığını, nasıl harcadığını, öğrencinin isteklerinin ne olduğunu bilemez. Öğrencinin fikirleri alınmalı, neye ihtiyacı var. Bizim düşüncelerimizi, isteklerimizi almalılar ki ona göre karar versinler. (ASÖ1)

Öğrencilerden fikir alınması konusunda temkinli olanlardan biri şöyle açıklamaktadır:

Alınmalı ama öğrenciden öğrenciye de değişir. Her öğrenciye de sorulmaz. Bu biraz öğrencinin kapasitesine de bağlı. Temsil seçilebilir. (BSÖ1)

İdari personelin de çoğunun bu süreçte fikirlerinin alınmasını beklemektedir. İdari personelden biri fikirlerinin alınması gerektiğini şöyle açıklamaktadır:

Tabi. Şimdi üniversite üç sacayağından oluşuyor. Öğrenci, akademik ve idari personel. Bu bir bütün. Sadece bir kesimin fikri alınırsa yarım kalır. Bence bizde katılmak üzere öğrenci akademik idari personel hepsinin fikri alınmalı. Ortak bir fikrin ortaya çıkması iyi olur. (ESAİP2)

İdari personelden bazıları “bizim fazla talebimiz olmuyor”, “bizi etkileyen bir durum olmuyor”, “uzmanlığımız yok” gibi ifadelerle fikirlerinin alınmasına gerek olmadığını söylemişlerdir. Personelden biri fikirlerinin neden alınmaması gerektiğini şöyle açıklamaktadır:

Bize sorulmasa da olur. Statüye bağlı. Onu yüksek statüdekilere sormak gerek. Mali işlerde, stratejide olsak daha farklı düşünebiliriz. Niye bize sorulmuyor diye. Buradayken bunu düşünemeyiz. Çok fazla ilgimizi çekmiyor. Çalıştığımız bölüme göre. Rektörlükte çalışmış olsak farklı. (BSAİP2)

İdari personelden çoğunun katılım konusundaki istekliliği anlamlı karşılanmaktadır. Gereksiz olduğunu düşünen personelin bu konuda bilinçsiz olduğu düşünülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma üniversite/fakülte yöneticilerinin ve üniversite bileşenlerinin (öğrenci, öğretim üyesi ve idari personel) katılımlı bütçe konusundaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Alanyazın incelendiğinde katılımlı bütçe ile ilgili yapılan çalışmaların yerel yönetimlerdeki uygulanmasıyla (Zeren ve Özmen, 2010; Demirkaya, 2010; Gürneş, 2010) ve katılımlı bütçenin etkisiyle ilgili (Güngör Tanç ve Dikicioğlu, 2012; Özen ve Yontar, 2009; Oktik vd., 2008) olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada ise üniversitelerde uygulanabilirliği konusunda üniversite yöneticilerinin ve bileşenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu bağlamda yöneticilerin üniversite bileşenlerinin fikri alınarak bütçe uygulamalarının yapılması konusunda bileşenlerin katkısına gerek olmadığını düşünenler biraz daha fazla olsa da birbirine yakın cevaplar verdiği görülmektedir. Yöneticilerin bir kısmı demokratik yaşam çerçevesinde uygulanabilir olarak görürken bir kısmı farklı kaygılara kapılmakta bu nedenle de çeşitli bahaneler üretmektedir. Yöneticilerin çoğunluğu katılımlı bütçeleme ile üniversitedeki her bireyin sorunlarının kaynağını anlamasında ve sorunlarının çözülmesinde görüş geliştirme olanağı bulacağını ve kaynakların hangi amaçla nereye harcanacağı sürecine doğrudan katılmak için bir olanak elde edeceğini düşünmektedir. Bunun yanı sıra herkesin katılımını gerektirdiğinden uzun zaman alacağını, rektör ve yöneticilerin devre dışı bırakacağını ve yöneticilerin lehte davranacağını düşünen yöneticilerde vardır. Üniversite bileşenlerinin ise büyük çoğunluğu uygulanabilir ve olması gerektiğini düşünmektedir. Yerel yönetimlerle ilgili çalışmalarda yapılan memnuniyet anketleri sonuçlarında da Türkiye’de katılımçılık taleplerinin diğer ülkelerden az olmadığı gözlemlenmiştir (Demirkaya, 2010; Gürneş, 2010). Yerel yönetimlerde yapılan çalışmalarda olduğu gibi üniversite çalışanları da fikirlerinin alınmasını, sürece katılmayı istedikleri için çalışma sonuçları benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların büyük kısmı üniversitede katılımlı bütçe uygulanmasını istemektedir. Görüşme yapılan yöneticilerin çoğunluğu katılımlı bütçeyi uygulanabilir bulmamıştır. Öğretim üyelerinin çoğunluğu bütçe yönetim sürecine öğretim üyelerinin katılması gerektiğini söylemişlerdir. Öğretim üyeleri bileşenlerin görüşünün alınmasını demokrasinin gelişimiyle ilişkilendirmektedir. Öğretim üyelerinin çoğu katılımlı bütçeyi üniversitelerde uygulanabilir bulmaktadır. Buna gerek olmadığını düşünen öğretim üyeleri ise bunun uzmanlık gerektirdiğini ve öğretim üyesinin işi olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu üniversitelerde bütçe yönetimi sürecinde fikirlerinin alınmasını istemektedirler fakat bazı öğretim üyelerindeki kaygı öğrencilerde ve idari personelde de görülmektedir. İdari personelin de çoğunun bu süreçte fikirlerinin alınmasını beklemektedir. Gürneş (2010) çalışmasında vatandaşların gittikçe artan şekilde seçimle işbaşına getirdikleri kişilerin kent ile ilgili kararlarda söz sahibi olmasının yanında kendilerinin de kent ile ilgili kararların alınmasına dahil edilmesini istediğini, kendilerine karşı sorumlu

bir belediye birimi arzusu taşıdıklarını dile getirmiştir. Katılımcı bütçe uygulamasının sağlam bir temele oturtulması için uzun bir zaman dilimini gerektiğini ve katılımlı bütçe uygulamalarıyla ülkede yerel demokrasinin ve vatandaşlık bilincinin gelişeceğini ifade etmiştir.

Araştırmada katılımcıların özellikle öğrenci ve idari personelin katılımlı bütçe konusunda çok fazla bilgisinin olmadığı, soruların açıklanması gerektiği fark edilmiştir. Bu durum üniversite bileşenlerinin katılımlı bütçe konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

Katılımlı bütçe demokrasinin bir gereğidir. Araştırmaya katılan katılımcıların büyük kısmı da üniversitelerde bütçe konusunda fikirlerinin alınması fikrini desteklediğine göre alternatif bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Katılımlı bütçe üniversitelerde uygulanabilir. Bu bağlamda katılımlı bütçenin uygulama planıyla ilgili araştırmalar ve katılımlı bütçe pilot uygulamaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahmed, Z.U.,2005, Implementing Participatory Budgeting Approach in Least Developed Countries (Ldc): Myth and Reality, The Cost and Management, vol. 33, no. 4, July-August, pp. 75-84.
- Balçı, A., 2010, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler, Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Büyükkaragöz S., Kesici Ş., Yılmaz A. 1995, Yükseköğretim Programları ve Demokratik Tutumlar, Ankara, TDV Yayınları,
- Büyükköztürk, Ş., 2010, Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Çukurçayır, M. A, 2008, Yerel Siyaset, İstanbul, Okutan Yayıncılık.
- Demirkaya, D. 2010, Yerel Yönetimlerde Katılımcı Bütçeleme: Türkiye Modeli, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Ergen, Z, 2012, Yönetimden Yönetişime: Katılımcı Bütçeleme Modeli, Maliye Dergisi, sayı 163, 316-334
- Genro, T., 1999, Katılımcı Bütçe ve Demokrasi, Tarso Genro ve Ubiratan De Souza, Porto Aegre: Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi, Çev. Bülent Tanatar, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi, İstanbul, Akademisi (Wald)Yayıncılık.
- Güngör Tanç, Ş., ve Dikicioğlu, Z., 2012, Katılımlı Bütçe Yaklaşımının Bütçe Tatmini ve Bütçe Performansı Üzerindeki Etkisinin Araştırılması, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz Sayısı, 137- 152
- Gürneş, B, 2010, Belediyelerde Harcama Önceliklerinin Belirlenmesinde Katılımcı Bütçe Uygulaması: Çanakkale Belediyesi Örneği, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Goldfrank, B.,2006, Lessons From Latin American Experience In Participatory Budgeting, Ulaşımla Tarihi: 01.07.2013 <http://www.internationalbudget.org /themes/pb/latinamerica.pdf.>>
- Karasar, N., 2010, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Nouri, H.-Parker, R.J. 1998, The Relationship Between Budget Participation And Job Performance: The Roles Of Budget Adequacy And Organizational Commitment, Accounting, Organizations And Society, vol. 23, No. 5/6, pp. 467-483.
- Oktik, N., Gökalp Yılmaz F. G., Özbek, Ç., Değer, F., 2008, Demokratik Katılım ve Yerel Hizmetler: UNDP "Yerel Yönetim Reformu'na Destek Projesi" ve Yönetime Katılımın Yeni Biçimleri, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), sayı 21, 141-162.
- Özen A. ve Yontar, İ. G., 2009, Katılımcı Demokrasi Anlayışında Bütçeleme: Katılımcı Bütçeleme, Maliye Dergisi, Sayı 156, 280-293.
- Tsui, J. S.L. 2001, The Impact Of Culture On The Relationship Between Budgetary Participation, Management Accounting Systems, And Managerial Performance: An Analysis Of Chinese And Western Managers, The International Journal Of Accounting, No.36, Pp. 125-146.
- Yuen, D. C.Y., 2004, Goal Characteristics, Communication And Reward Systems, And Managerial Propensity To Create Budgetary Slack, Managerial Auditing Journal, Vol: 19 No. 4, Pp. 517-532.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., 2005, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Zeren, H. E. Ve Özmen, A., 2010, Halkın Belediye Faaliyetlerine Katılma Duyarlılığı ve Hizmet Memnuniyeti: Karaman Belediyesi Örneği, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 12 (19): 165-173.

Summary

Introduction

Participatory budgeting which is an approach for participatory, active and critical citizenship provide that state and administrative functions can be learnt by citizens and resources can be managed more effectively. Considering organizational budget, participating budget process increases motivation, satisfaction, coordination and performance of employees. Participatory budgeting makes easy to reach not only budget goals but also all the organizational goals. Participating employees in budget management process makes employees think that their opinions are important. This improves employees' ability of solving problems, and motivates employees for reaching the goal what they agree with. Employees support budget process and strengthen participatory management approach through budgets made by them.

Problem of this research is analysis of university / faculty managers and university components' (student, teaching staff, and administrative staff) opinions about participatory budgeting.

The aim of this study is to reveal university / faculty managers and university components' (student, teaching staff, and administrative staff) opinions about participatory budgeting.

Methodology

In this research qualitative research method was used to describe university / faculty managers and university components (student, teaching staff, and administrative staff) opinions about participatory budgeting. Interviews were made as a part of qualitative research method. Working group, State universities were divided into three groups by foundation date. A university was selected from each of three groups. Working group is composed of totally 66 members from Ankara, Balıkesir and Erzurum Universities. Interviews were made with a vice rector, three deans, six teaching staff, six students and six administrative staff from each of university. Semi-structured interview forms developed by researcher were applied as data collection tools. Interview forms were developed separately for managers, teaching staff, students and administrative staff.

Qualitative data were obtained from face to face interviews. Interviews were recorded. Collected data in interviews were applied descriptive analysis technique.

Findings

The majority of university / faculty managers who answered survey think that participatory budgeting, which depends on the idea of making budget with participations of university component, can be carried out at university. It has been noticed that some of managers are anxious about participatory budgeting practices. There are no meaningful differences between the university's foundation year, the size of university, the geographical region of the university, being state or Foundation University, and tasks of managers and university / faculty managers' opinions about practicality of participatory budgeting. Most of managers who were interviewed believe that participatory budgeting give the opportunity for every individual at university to understand source of problems, to contribute for ideas to solve problems, and to participate the process of spending researches. The majority of interviewed teaching stuffs expressed that teaching stuffs must participate budget management process. Teaching stuffs think that considering university components' ideas is associated with the development of the democracy. The majority of students demand that their opinions are taken into consideration at budget management process at university. Administrative staffs also expect to give their opinions in this process. On the other hand, some of teaching stuffs, students and administrative staffs stated that consulting them for budgeting is unnecessary.

Conclusion

When we take participants as a whole, the majority want participatory budget to be carried out at the universities. Participatory budgeting can be considered as an alternative approach to university budget management. Participatory budgeting can be applied in universities. Research has to be done about implementing participatory budgeting and pilot practices of participatory budgeting.